

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΤΟ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΚΥΚΛΟ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ- ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Όταν ο ελεύθερος χρόνος μάς οδηγεί στη «λησμονιά»

Η έννοια του ελεύθερου χρόνου είναι στενά συνδεδεμένη με εκείνην της επιλογής. Κατά τη διάρκειά του ο άνθρωπος, τυπικά ή ουσιαστικά, επιλέγει τον τρόπο με τον οποίο θα διαθέσει τον εαυτό του. Ο συλλογισμός αυτός μας οδηγεί στο να αναζητήσουμε τη σχέση του ελεύθερου με τον «αναγκαίο», τον «υποχρεωτικό» χρόνο, το διάστημα, δηλαδή εκείνο κατά το οποίο ο άνθρωπος είναι υποχρεωμένος να κάνει «κάτι», όπως το να εργαστεί και να φοιτήσει.

Ο συσχετισμός «ελεύθερου» και «αναγκαίου» χρόνου είναι ιδιαίτερα σημαντικός γιατί από τη διάρκεια του τελευταίου δεν καθορίζεται μόνο η διάρκεια του πρώτου, αλλά και η ποιότητά του. Είναι ευνόητο πως ένας παρατεταμένος, κοπιαστικός και μη δημιουργικός εργάσιμος χρόνος δεν ευνοεί την πλήρη και δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου, υπονομεύει ακόμα και την ίδια την ύπαρξή του.

Στη μεγάλη πλειοψηφία η έννοια του ελεύθερου χρόνου ταυτίζεται με αυτήν της ψυχαγωγίας. Όχι μιας ψυχαγωγίας η οποία θα αναπτύσσει την «ψυχή», θα προάγει την καλλιέργεια, αλλά μιας ψυχαγωγίας η οποία θα εκτονώνει, θα βοηθά τον άνθρωπο να «ξεχάσει» την καταπίεση την οποία δέχεται κατά τη διάρκεια του αναγκαίου χρόνου. Χωρίς να παραγνωρίζουμε την αναγκαιότητα της «εκτόνωσης», δεν μπορούμε να παραβλέψουμε το πρόβλημα που δημιουργεί όταν γίνεται ο νόμος, ο κανόνας ψυχαγωγίας. Στην ουσία ο άνθρωπος δεν παρεμβαίνει δυναμικά στη ζωή του αλλά αφήνει τις δυσκολίες της ζωής δυναμικά να τον παρασύρουν. Η αναζήτηση αποκλειστικά και μόνο της λήθης, η επιδίωξη της αδράνειας του μυαλού οδηγούν τον άνθρωπο στο να αναπαράγει μόνο τη βιολογική του δύναμη, να αναπληρώνει τυπικά τις σωματικές και διανοητικές δυνάμεις που ξόδεψε κατά τη διάρκεια της εργασίας, να συμμετέχει στη ζωή μονόπλευρα.

Ο άνθρωπος παγιδεύεται σε ένα περιβάλλον που του δημιουργεί την ψευδαίσθηση της ελευθερίας επιλογής. Το καθημερινό άγχος, η κούραση, η έλλειψη χρόνου, αλλά και η άγνοια τον οδηγούν στο να επιλέξει μόνο όσα του προσφέρει η βιομηχανία ψυχαγωγίας.

Όσο ο άνθρωπος συνειδητοποιεί τη δημιουργική του φύση, όσο αναζητά εξηγήσεις, όσο διευρύνει τα ερωτηματικά του, όσο προσπαθεί να ερμηνεύσει, όσο σκέφτεται κι αλλάζει, τόσο οι δραστηριότητές του και κατά τον ελεύθερο χρόνο του θα ενισχύουν τη δημιουργικότητά του. Τότε πραγματικά θα επιλέγει. Όσο αντιλαμβάνεται τον εαυτό του ως αντικείμενο που απλώς παράγει για να επιβιώσει, ως άτομο που ζει απλώς για να ζει, τόσο και η κατανάλωση του ελεύθερου χρόνου θα χαρακτηρίζεται από παθητικότητα και υποταγή σε αυτό που μαζικά παράγει η βιομηχανία ονείρων, ψευδαισθήσεων και ευτελούς κουλτούρας. Τότε ο τρόπος ζωής του θα προεπιλεγεται από άλλους.

Αιμ. Καράλη

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο του κειμένου σε 100 περίπου λέξεις.
2. Να δώσετε ένα δικό σας τίτλο στο κείμενο.
3. «επιδίωξη της αδράνειας του μυαλού», «βιομηχανία ψυχαγωγίας»: α) σε κάθε μια από τις παραπάνω εκφράσεις έχουμε αναφορική/κυριολεκτική ή ποιητική/μεταφορική χρήση της γλώσσας; β) να δώσετε σύντομα το σημασιολογικό περιεχόμενο των εκφράσεων αυτών
4. Να δικαιολογήσετε τη χρήση των εισαγωγικών στα πιο κάτω αποσπάσματα.
  - Ο συλλογισμός αυτός μας οδηγεί στο να αναζητήσουμε τη σχέση του ελεύθερου με τον «αναγκαίο», τον «υποχρεωτικό» χρόνο, το διάστημα, δηλαδή εκείνο κατά το οποίο ο άνθρωπος είναι υποχρεωμένος να κάνει «κάτι», όπως το να εργαστεί και να φοιτήσει.
  - Όχι μιας ψυχαγωγίας η οποία θα αναπτύσσει την «ψυχή», θα προάγει την καλλιέργεια, αλλά μιας ψυχαγωγίας η οποία θα εκτονώνει, θα βοηθά τον άνθρωπο να «ξεχάσει» την καταπίεση την οποία δέχεται κατά τη διάρκεια του αναγκαίου χρόνου.
5. Να εντοπίσετε τον τρόπο και το μέσο πειθούς της 5^η (πέμπτης) παραγράφου του κειμένου.
6. Να δώσετε συνώνυμα για τις παρακάτω λέξεις:

υποχρεωμένος, υπονομεύει, παραβλέψουμε, αφήνει, κουλτούρας, ευτελούς, ενισχύουν.

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Στον κοσμογονικό μύθο-έκπτωση του ανθρώπου από τον Παράδεισο-η βιοποριστική εργασία αναφέρεται σαν «κατάρρα από το Θεό» («Με τον ιδρώτα του προσώπου σου να βγάζεις το ψωμί σου»).στον αρχαίο ελληνικό κόσμο και ρωμαϊκό κόσμο η εργασία είναι για δούλους. Η «σχόλη»(η απραξία, η αργία) είναι κατά τον Αριστοτέλη το πρωτεύον στοιχείο στη ζωή του ανθρώπου που διακόπτεται από την «α-σχολία», δηλαδή την εργασία.

Από αυτή τη θεώρηση του αγώνα για τον επιούσιο ως αναγκαίου κακού φτάσαμε σήμερα στο άλλο άκρο. Η εργασία αποτελεί σκοπό της ζωής, η εργατικότητα ύψιστη αρετή, ενώ ησχόλη, δηλαδή ο ελεύθερος χρόνος, έχει υποβιβαστεί σε διάλειμμα, κατά τη διάρκεια του οποίου ο άνθρωπος ανακτά δυνάμεις, για να εργαστεί εντονότερα. Η εργασία, όμως, όσο σπουδαία και αναγκαία κι αν είναι για τον άνθρωπο, δεν μπορεί να είναι αυτοσκοπός. Του προσφέρει, βέβαια, τις δυνατότητες και τα μέσα για να ευημερήσει και να ευτυχήσει, αλλά αυτές οι δυνατότητες αξιοποιούνται κατά τη διάρκεια του ελεύθερου χρόνου. Γι αυτό ο ελεύθερος χρόνος

είναι το διάστημα κατά το οποίο ολοκληρώνεται ο άνθρωπος, ο επίγειος παράδεισος της απελευθέρωσης από την πίεση της εργασίας, η χαρά της ζωής.

Ο τρόπος με τον οποίο ο κάθε άνθρωπος αξιοποιεί τον ελεύθερο χρόνο του είναι διαφορετικός. Παρ'όλες, όμως, τις εύλογες διαφορές που οφείλονται στις ιδιαιτερότητες του καθενός, μπορούμε να προσδιορίσουμε ορισμένους ευχάριστους και ωφέλιμους τρόπους για την αξιοποίησή του. Πρέπει, λοιπόν, να χρησιμοποιείται για ανάπαυση. Η ανάπαυση, η χαλάρωση ηρεμούν το σώμα, αλλά και το πνεύμα. Ίνουν νέα δύναμη και αναπτερώνουν το ηθικό. Άλλωστε, ένα κουρασμένο και καταπονημένο σώμα δεν αφήνει πολλά περιθώρια για ψυχαγωγία. Για το λόγο αυτό η ψυχική και πνευματική ευεξία εξαρτάται από τη σωματική. «Νους υγιής εν σώματι υγίει».

Ο ελεύθερος χρόνος πρέπει, επίσης, να είναι χρόνος περισυλλογής. Μια απλή προσπάθεια ενδοσκόπησης, απολογισμού λειτουργεί καθησυχαστικά, καθαρικά πολλές φορές, στη σημερινή αγχώδη εποχή μας. Η αργία δίνει περιθώρια στον άνθρωπο για αυτή τη λίγη, αλλά απαραίτητη, ώρα αυτογνωσίας και λύτρωσης από πάθη και αγωνίες.

Για το σύγχρονο εργαζόμενο ο ελεύθερος χρόνος πρέπει, ακόμα, να θεωρείται μοναδική ευκαιρία για να αποδράσει από την πιεστική, τυποποιημένη και εξειδικευμένη εργασία του. Ο εργαζόμενος μπορεί να αξιοποιεί τον ελεύθερο χρόνο του για ψυχαγωγία και κοινωνικότητα, για μόρφωση και επιμόρφωση. Έτσι, θα μπορέσει να καλλιεργήσει και τις άλλες ανθρώπινες δυνατότητές του, που, λόγω των σύγχρονων συνθηκών εργασίας και διαβίωσης, κινδυνεύουν από ατροφία.

Όλα, όμως, όσα προαναφέρθηκαν, μολονότι αποτελούν κατάλληλους τρόπους για την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου, δεν αποτελούν ακόμη κανόνες ζωής. Ο μέσος άνθρωπος θεωρεί τον χρόνο μετά την εργασία του «νεκρό» και το σύνηθες μέσο ψυχαγωγίας του είναι η τηλεθέαση. Η αλλαγή της αντίληψης αυτής, που θέλει τη δουλειά μοναδικό σκοπό της ζωής του ανθρώπου, καθώς και των συνηθειών που απορρέουν από αυτήν, είναι θέμα αγωγής. Όσο οι μαθητές στα σχολεία προετοιμάζονται για την επαγγελματική τους σταδιοδρομία και μόνο, τόσο θα υπάρχουν γενιές και άνθρωποι που θα αντικρίζουν τον ελεύθερο χρόνο τους με συναισθήματα ενοχής και πλήξης, χωρίς δημιουργικότητα και ελευθερία.

Σπ. Κούτρας

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 100 λέξεις περίπου.
2. Να γράψετε τους πλαγιότιτλους των παραγράφων του κειμένου.
3. Ποιά είναι η δομή και με ποιό τρόπο /μέθοδο αναπτύσσεται η δεύτερη παράγραφος του κειμένου;
4. Να εντοπίσετε τον τρόπο και το μέσο πειθούς της 1^{ης} (πρώτης) παραγράφου. Να τεκμηριώσετε με αναφορές μέσα από το κείμενο.

5. Να γράψεις μια συνώνυμη και μια αντώνυμη για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις.

ελεύθερος, προσφέρω, ωφέλιμος, πρωτεύον, ευημερήσει, αξιοποιεί, καταπονημένο, πλήξη.

6. «Ο εργαζόμενος μπορεί να αξιοποιεί τον ελεύθερο χρόνο του για ψυχαγωγία και κοινωνικότητα, για μόρφωση και επιμόρφωση».

Χρησιμοποιώντας τη φράση αυτή ως θεματική περίοδο να αναπτύξετε μια παράγραφο με τη μέθοδο της αιτιολόγησης.

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Η ψυχαγωγία είναι φυσική ανάγκη του ανθρώπου. Σχετίζεται με την υπόστασή του, η οποία δεν είναι μόνο βιολογική, αλλά και πνευματική. Στενά δεμένη, λοιπόν, η ψυχαγωγία με τη φύση του ανθρώπου υπάρχει όσο κι αυτός. Μόνο οι τρόποι ψυχαγωγίας διαφέρουν από άνθρωπο σε άνθρωπο και από πολιτισμό σε πολιτισμό.

Και λέμε πολιτισμό, γιατί η ψυχαγωγία είναι κατεξοχήν πολιτιστικό φαινόμενο. Συνδέεται με τις ανώτερες εκφάνσεις του πολιτισμού, όπως είναι η πνευματική και η καλλιτεχνική δημιουργία. Και όπως δεν μπορεί να θεωρείται πολιτιστικό επίτευγμα ό,τι στρέφεται εναντίον του ανθρώπου, έτσι δεν μπορεί να θεωρείται ψυχαγωγία ό,τι δεν τον εξευγενίζει και πολύ περισσότερο ό,τι τον αποκτηνώνει και τελικά τον εξουθενώνει. Η πραγματική ψυχαγωγία είναι μία, αυτή που προσφέρει πνευματική και αισθητική συγκίνηση στον άνθρωπο και τον μορφώνει.

Άλλο ψυχαγωγία κι άλλο διασκέδαση και εκτόνωση. Αναγκαίες, ασφαλώς, καταστάσεις και οι δύο στη ζωή του ανθρώπου, μα πολύ διαφορετικές. Ψυχαγωγία είναι η μύηση, η συμμετοχή του ανθρώπου στα έργα του πνεύματος και της Τέχνης. Και όσο πιο αυθεντικά είναι αυτά τα έργα, τόσο πιο γνήσια, τόσο τέλεια είναι και η ψυχαγωγία του. Αντίθετα, η διασκέδαση και η εκτόνωση είναι περισσότερο φυγή από μια πληκτική πραγματικότητα. Δεν είναι έκσταση στον κόσμο της αλήθειας και του ωραίου, αλλά απόδραση από μια ζωή που δεν αρέσει, που πιέζει και κουράζει σωματικά και ψυχικά τον άνθρωπο είναι μια προσπάθεια του ανθρώπου να ξεχάσει και να ξεδώσει. Θα καταλάβουμε καλύτερα τη διαφορά, αν παρατηρήσουμε το θεατή μιας θεατρικής παράστασης και τον οπαδό που παρακολουθεί την ομάδα του να αγωνίζεται. Από τη μια κατάνυξη και περισυλλογή και από την άλλη έντονα θορυβώδη συμπεριφορά, έξαψη και αναστάτωση. Αλλά η λύτρωση της ψυχής δεν είναι σε καμιά περίπτωση ανάλογη με το θόρυβο που προκαλούμε με την παρουσία μας.

Χρειάζεται, ίσως, μερικές φορές ο άνθρωπος την εκτόνωση. Αλλά δε θα πρέπει να τη συγχέει με την ψυχαγωγία και προπαντός δε θα πρέπει να την επιδιώκει αντί για τη ψυχαγωγία. Για να μη συμβαίνει, όμως, κάτι τέτοιο, θα πρέπει ο άνθρωπος να μνηθεί στη σημασία της ψυχαγωγίας και το περιεχόμενό της. Να μνηθεί, με άλλα

λόγια, στη γνώση των ψυχαγωγικών μέσων. Αν ο άνθρωπος μορφωθεί, ώστε να είναι σε θέση να νιώθει και να χαίρεται τη συγκίνηση που προσφέρει η αλήθεια και το ωραίο, τότε θα μάθει και να τα αποζητά στη ζωή του.

Αυτό θα γίνει, αν καλλιεργήσει το νου και το συναίσθημά του, αν οξύνει τη σκέψη του και αναπτύξει την ευαισθησία και την καλαισθησία του αν γίνει σκεπτόμενος και καλαίσθητος άνθρωπος. Η ευθύνη αυτή ανήκει, περισσότερο από οποιονδήποτε άλλον, στο σχολείο. Καλό θα ήταν, το σχολείο να επικεντρώσει το παιδευτικό του έργο στη διαμόρφωση ανθρώπων που αγαπούν την αλήθεια και την ομορφιά. Γιατί όλες οι άλλες αξίες της ζωής μας απορρέουν από αυτές τις δύο κορυφαίες αξίες.

Σπ. Κούτρας, Ψυχαγωγία (διασκευή)

Ερωτήσεις κατανόησης :

1. Να αποδώσετε το περιεχόμενο του κειμένου σε λέξεις 100-120 περίπου.
2. Να γράψετε τέσσερις(4) προϋποθέσεις που σύμφωνα με τον αρθρογράφο οδηγούν στη γνήσια ψυχαγωγία.
3. «Άλλο ψυχαγωγία κι άλλο διασκέδαση και εκτόνωση». Να σχολιάσετε την πιο πάνω άποψη.
4. α) Να βρείτε και να γράψετε τη θεματική πρόταση της πρώτης παραγράφου. (μονάδες 2) β) Να δώσετε έναν πλαγιότιτλο για την τρίτη παράγραφο.
5. Η πρόταση : «Αυτό θα γίνει, αν καλλιεργήσει το νου και το συναίσθημά του, αν οξύνει τη σκέψη του και αναπτύξει την ευαισθησία και την καλαισθησία του αν γίνει σκεπτόμενος και καλαίσθητος άνθρωπος. 5^η), χρησιμοποιείται στο κείμενο με κυριολεκτική/δηλωτική ή μεταφορική/συνυποδηλωτική σημασία; Αφού απαντήσετε στο ερώτημα, να εξηγήσετε ποιον σκοπό του συγγραφέα εξυπηρετεί η φράση αυτή.
6. Να γράψετε ένα συνώνυμο για κάθε μια από τις πιο κάτω λέξεις διατηρώντας το γραμματικό τους τύπο. α) αυθεντικά β) εξουθενώνει γ) θόρυβο
7. Να γράψετε ένα αντίθετο για κάθε μια από τις πιο κάτω λέξεις διατηρώντας το γραμματικό τους τύπο. α) αναστάτωση β) κουράζει γ) ανώτερες (μονάδες 3)
8. Με κάθε μια από τις πιο κάτω λέξεις να γράψετε μια δική σας ολοκληρωμένη πρόταση, έτσι που να φαίνεται η σημασία της κάθε λέξης (κυριολεκτική ή μεταφορική), όπως χρησιμοποιείται στο κείμενο. α) μορφωθεί β) συμπεριφορά.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ- ΕΚΘΕΣΗ

Ως πρόεδρος του Κέντρου Νεότητας της περιοχής σου να γράψεις μια επιστολή στο Δήμαρχο στην οποία να αναφερθείς στη σημασία του ελεύθερου χρόνου για το

σύγχρονο άνθρωπο. Στη συνέχεια να προτείνεις ενδειγμένους τρόπους ψυχαγωγίας και να εισηγηθείς μέτρα με τα οποία ο Δήμος θα μπορούσε να συμβάλει στη σωστή αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου. (250-300 λέξεις)